

stomach by means of the so-called "imaginary feeding" and creation of the "isolated ventricle" was accomplish the real revolution in physiology of that time and remain actual and now. A scientist is the author of difficult surgical methods, which provides possibility to conduct long time on an animal, which got better after operative intervention, supervision in natural or small changed terms.

His researches had not only a theoretical value but also practical. They enabled to perfect the ration of agricultural animals for the receipt of considerable increase of mass of body, to perfect the terms of maintenance and feeding of animals.

Keywords: *Ivan Petrovich Pavlov, achievement, development, physiology, digestion, science.*

УДК 339.9

Лютик Т.В.

ЕВОЛЮЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Методологічною основою представленої періодизації є принцип обґрунтування передової техніко-технологічної модернізації, згідно з яким виділено індустріальний і постіндустріальний періоди.

У ході дослідження процесу розвитку сільськогосподарського виробництва у ХХ ст. визначено місце і роль аграрного сектора світового господарства в системі суспільного розподілу праці, виявлено визначальні чинники його розвитку та формування державної аграрної політики.

Визначено ключові технологічні чинники розвитку світового виробництва продукції сільськогосподарства у ХХ столітті. Запропоновано періодизацію еволюції аграрного сектора економіки. Представлені основні підсумкові показники і дана поетапна характеристика головних особливостей світового розвитку аграрного сектора економіки. Встановлено, що техніко-технологічні та соціально-економічні трансформації лише кількісно змінили принципи функціонування аграрного сектора економіки, який виконує й у майбутньому буде виконувати функцію основного джерела продовольчих ресурсів і сільськогосподарської сировини для переробних підприємств.

Ключові слова: *аграрний сектор світової економіки, аграрна революція, інновації у сільському господарстві, індустріалізація*

Постановка проблеми. Оскільки кілька тисячоліть економіка більшості регіонів світу залишалася переважно аграрною, то еволюція сільськогосподарського виробництва з виділенням ключових моментів дозволить уточнити місце і роль аграрного сектора світового господарства в системі суспільного розподілу праці, виділити ключові віхи та напрями формування державної аграрної політики.

Методологічною основою представленої періодизації є принцип обґрунтування передової техніко-технологічної модернізації [1; 2; 3; 4], згідно з яким виділено індустріальний і постіндустріальний періоди.

Мета статті. У ході дослідження процесу розвитку сільськогосподарського виробництва у ХХ ст. визначити місце і роль аграрного сектора світового господарства в системі суспільного розподілу праці, виявити визначальні чинники його розвитку та формування

державної аграрної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. На етапі завершення першої аграрної революції локомотивом перетворень стало позбавлення значної частини сільського населення європейської спільноти кріпосної залежності від землевласників (в Америці – від рабства). Становлення індустріальної світової економіки потребувало ліквідації збіднілого селянства та подолання відсталості аграрного сектора економіки. США стали в індустріалізації виробництва продукції сільського господарства

Технологічні чинники розвитку світового сільського господарства в 1920-ті рр. – 1990 р. наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Технологічні чинники розвитку світового сільського господарства в 1920-ті рр. – 1990 р. [1; 4]

<i>І етап (20-ті рр. – 1980 р.) «Індустріальне» сільське господарство</i>
<i>1 підетап «Завершення аграрної революції (20-ті рр. – 1950 р.)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вдосконалення технологій транспортування сільськогосподарської сировини і продовольства. 2. Витіснення робочої худоби з сільськогосподарських і транспортних робіт паровим, а згодом двигуном внутрішнього згорання і дизельним. 3. Відмова від оранки «під пар»; перехід до сівообороту, при якому оброблювана земля ділиться на чотири поля, які послідовно засіваються різними культурами. 4. Налагодження промислового виробництва мінеральних добрив. 5. Організація промислового виробництва засобів механізації сільськогосподарської праці. 6. Розробка систем охолодження і тривалого зберігання продуктів харчування. 7. Становлення наукових шкіл міжродової селекції у рослинництві та тваринництві.
<i>2 підетап «Друга аграрна революція» (1951–1980 рр.)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вдосконалення технології іригаційного культивування (що дозволило в країнах з відповідним кліматом отримувати до чотирьох врожаїв на рік). 2. Комплексна механізація основних операцій в сільському господарстві на основі моторизації і електрифікації аграрної сфери. 3. Покращення транспортно-логістичних умов транспортування і зберігання сільськогосподарської продукції. 4. Поява високоврожайних гібридних сортів пшениці, рису, кукурудзи, здатних давати приривок урожаю при різкому

ІСТОРІЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

збільшенні обсягів внесення мінеральних добрив.

5. Поява хімічних засобів захисту рослин.

II етап (1980 р. – теперішній час) Постіндустріальне сільське господарство

I підетап «Криза» (1981 р. – 1990 р.)

1. Заміна природних біотехнологій природного відбору на трансгенні з отриманням генно-модифікованих високоврожайних, стійких до шкідників сортів сої, кукурудзи, пшениці, бавовни.

2. Запровадження екологічних систем ведення сільського господарства: органічної, біодинамічної (повна відмова від мінеральних добрив і гербіцидів), схеми консервуючого землеробства (скорочення застосування хімії наполовину) з трьох елементів: безорної обробки, мульчування землі солом'яною різкою, чергування вирощуваних культур.

3. Інтеграція землеробства і тваринництва, що поєднує екологічно орієнтовані агротехнології та методи індустріального виробництва.

4. Поступовий перехід до широкопрофільної техніки, обладнаної сучасними засобами автоматизації, геоінформаційними системами.

5. Розвиток альтернативної енергетики на основі сільськогосподарської сировини (виробництво біопалива з пальмового масла, цукрової тростини, кукурудзи).

6. Спрямування аграрної політики на протидію виснаження земель виведенням з обороту ерозійно-небезпечних ділянок з подальшим відновленням на них родючості ґрунтів.

7. Широке застосування ресурсозберігаючих технологій, які багатократно знижують ризик неврожаю.

Розвиток європейських держав у даний період був неоднозначним. Великобританія в 1846 р. скасувала Хлібні закони, забезпечивши цим самим конкурентоспроможність переробній промисловості, яка, однак, в 90-х 175рр. ХІХ ст. втратила 50 % внутрішнього виробництва у зв'язку з істотним падінням цін на пшеницю, ячмінь та вовну. Країна з її 30 % сільського населення стала залежною від імпорту продовольства, що триває й донині.

Завдяки тому, що Данія в кінці ХVІІІ ст. здійснила радикальну земельну реформу та цілеспрямовано здійснювала політику по державному

стимулюванні фермерських господарств овоче-молочно-м'ясної спеціалізації, данські товаровиробники скористалися падінням світових цін на зерно в кінці XIX ст. та завдяки закупівлі дешевого імпортного фуражу налагодили процес інтенсивної відгодівлі худоби для нарощування виробництва та подальшого експорту продукції тваринництва.

Франція та Німеччина, де частка сільського населення складає близько 50 % від загальної його чисельності, з метою уникнення соціального протесту обрали політику протекціонізму (за винятком поставок сировини для переробки). Таким чином, захистивши тарифами виробництво м'яса, молока та зерна, вони зберегли ці галузі сільського господарства, хоча їх розвиток в першій половині XIX ст. уповільнився у зв'язку з більш високим ввізним митом на промислові товари, на які існував попит з боку селян, що здорожувало сільськогосподарську продукцію та обмежувало інвестиційні можливості аграрного сектора.

У цілому в світовому господарстві принцип вільної торгівлі заміщувався державною політикою підтримки сільського господарства на основі державних програм з виділенням коштів.

Друга аграрна революція за часом збіглася з 25-річчям впевненого післявоєнного зростання глобальної економіки і характеризується появою у промислово розвинених і частині країн, що розвиваються здатних до використання ефективних засобів виробництва нового типу фермерських господарств. Ключовими віхами даного етапу розвитку світового сільського господарства стали моторизація, хімізація, широкомасштабна селекція в рослинництві та тваринництві, проривні технології на транспорті, комплексна механізація виробничих операцій на всю глибину взаємодій від поля до прилавка.

Хімізація та селекція в галузях спричинили різке збільшення виробництва зерна завдяки застосуванню високоврожайних гібридних сортів пшениці і рису, здебільшого, в країнах, що розвиваються. Результатами аграрних перетворень на даному етапі є формування системи агропромислового виробництва, яка основана на міжрегіональних горизонтальних зв'язках внаслідок налагодження спеціалізації виробництва і об'єднанні вертикальним поділом праці сільськогосподарських товаровиробників та переробних галузей (виробників палива, добрив, пестицидів, машинобудування тощо).

Локомотивом другої аграрної революції знову стали США. Промислово розвинені і значна частина тих, які розвиваються, перейняли їх досвід щодо стимулювання сільськогосподарських продажів, гарантованих закупівельних цін, субсидованих державою позик, державних субсидій на придбання нових засобів виробництва тощо. Ключовим моментом етапу є зміцнення і запобігання дробленню середніх ферм, тоді як у більшості країн, що розвиваються, 30–50 % їх існували на грані виживання. Несприятливими соціально-економічними чинниками

другої аграрної революції стали: загроза дегуміфікації ґрунтів, зараження повітря і води, збезлісення, збереження селянського укладу життя на землі, некерована урбанізація.

Початку постіндустріального сільського господарства притаманна криза світового сільського господарства, яка триває по теперішній час. За цей період уповільнилася загальносвітова динаміка розвитку сільського господарства. Передумовами цьому було те, що вже у 1970-х роках почали виправдовуватися незалежні прогнози міжнародних науково-дослідних центрів щодо істотного розходження глобального попиту та сукупної пропозиції оголошених інвестицій та заявлених намірів про державні видатки, які підсилюють економічну розбалансованість світового господарства.

Висновки. У ході дослідження з'ясовано, що техніко-технологічні та соціально-економічні трансформації останніх двох століть лише кількісно змінили принципи функціонування аграрного сектора економіки, який є й у майбутньому буде основним джерелом продовольчих ресурсів і сільськогосподарської сировини для переробних підприємств.

Література

1. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет / Под ред. И. С. Королева. – Москва : Юрист, 2003. – 604 с.
2. Иноземцев В. Л. Исторические формы товарного хозяйства / В. Л. Иноземцев, В. И. Кузицин // Вестник Российской Академии наук. – 1998. – № 7. – С. 68.
3. Матвеева А. Бич индийских фермеров // Эксперт. – 2011. – № 16.
4. Мальцева В. А. Становление и развитие мирового сектора аграрной экономики / В. А. Мальцева // Научный журнал КубГАУ. – № 87 (03) – 2013. – С. 1–19.

Люттик Т.В. Эволюция аграрного сектора мировой экономики

Методологической основой представленной периодизации является принцип обоснования передовой технико-технологической модернизации, согласно которому выделено индустриальный и постиндустриальный периоды. В ходе исследования процесса развития сельскохозяйственного производства в XX в. определено место и роль аграрного сектора мирового хозяйства в системе общественного разделения труда, выявлено определяющие факторы его развития и формирования государственной аграрной политики.

Определены ключевые технологические факторы развития мирового производства продукции сельского хозяйства в XX веке. Предложена периодизация эволюции аграрного сектора экономики. Представлены основные итоговые показатели и данная поэтапная характеристика главных особенностей мирового развития аграрного сектора экономики. Установлено, что технико-технологические и социально-экономические трансформации лишь количественно изменили принципы функционирования аграрного сектора экономики, который выполняет и в будущем будет выполнять функцию основного источника продовольственных ресурсов и сельскохозяйственного сырья для перерабатывающих предприятий.

Ключевые слова: аграрный сектор мировой экономики, аграрная революция,

инновации в сельском хозяйстве, индустриализация

Liutik T.V. Evolution of the Agricultur sector of world economy

The methodological basis of the presented periodization is the principle of grounding advanced technical and technological modernization, whereby industrial and post-industrial periods are selected.

In the study of process of the development of agricultural production in the twentieth century, the place and the role of the agricultural sector of the world economy in the system of social division of labor are determined, dominant factors of the development and formation of state and agricultural policy are identified

The key technological factors of development of world agricultural production in the twentieth century are defined. The basic summary factors and this step-by-step characterization of the main peculiarities of the world agricultural sector of economics are shown. It is established that the technical and technological and socio-economic transformation only quantitatively change the principles of operation of the agricultural sector of economics, which acts and in the future will serve the function of the main source of food resources and agricultural raw materials for processing plants.

Keywords: *agricultural sector of the world economy, the agrarian revolution, innovation in agriculture, industrialization*

УДК 061.12

Нижник С.В.

АКАДЕМІК В.Ф. ПЕРЕСИПКІН – ФУНДАТОР ПІВДЕННОГО ВІДІЛЕННЯ ВАСГНІЛ

У статті методом історико-наукового аналізу висвітлюється діяльність Південного відділення Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені Леніна (1969–1972) під керівництвом відомого ученого-фітопатолога В.Ф. Пересипкіна. Відображені основні здобутки, так і недоліки у науково-методичному керівництві відділення.

Ключові слова: *В.Ф. Пересипкін, Південне відділення ВАСХНІЛ, наука, фітопатологія, аграрна наука*

До плеяди визначних науковців, талановитих організаторів сільськогосподарської дослідної справи в Україні по праву відноситься Володимир Федорович Пересипкін — видатний учений-фітопатолог, академік УААН (нині Національна академія аграрних наук України), член-кореспондент ВАСГНІЛ (Всесоюзна академія сільськогосподарських наук імені Леніна), доктор біологічних наук, професор, заслужений діяч науки України, лауреат Державної премії України і премії Ради Міністрів СРСР.

Із ім'ям ученого нерозривно пов'язана історія Південного відділення Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені В.І. Леніна (ПВ ВАСГНІЛ), організованого у 1969 році як орган управління аграрною наукою Української та Молдавської РСР та обумовлене назрівшою на той час необхідністю підвищення рівня й об'єму галузевих наукових досліджень. Постановами Ради міністрів СРСР від 12 грудня 1969 р. № 945 та Ради Міністрів УРСР від 5 січня 1970 року № 1 визначалося, що це